

Kulturális helyzetünk felmérése

A „Hid” előző számában Bakos Dávid cikke felvázolta az eddigi ifjúsági kultúrmunka lényegesebb szakaszait. Ezen kultúrmunka kezdeményezések sora, melyek csak előkészítették ifjúsági kultúrösszefogásunk talaját. Megállapíthatjuk, hogy szélesebb feladatot nem oldottak meg.

Valamennyi tudományos kérdésben az ifjúság állásfoglalása ingadozást mutat az egyeseknél, sőt itt-ott a nemismerés elutasító fenhéjazása található.

Ez bizony elég szomorú állapot, ha tekintetbe vesszük azt, hogy Bácska-Bánát a régi impérium alatt is csak félgymnáziumi terület volt, ahonnan österményeket, egyes iparágak számára nyersanyagot hurcoltak Pest, Bécs kultúrkörzetébe. De már kevésbé hozták mozgásba a friss vidéki emberi lélek-nyerserőt kulturális értéktermelésben.

Itt úgy az öregek mint az ifjúság, főleg a végtelen dáridózásokban élte ki magát. A kultúra vidéki hordozóira színészekre, kivételesen magános írókra, tudósokra, mint ripacsokra, éhenkórász szerencsétlenekre tekintettek e tájon. E kultúr-férfiak kisigényűeknek, kisképzettségűeknek bizonyultak. Az értékesőbbjeit mágnesként elhúzta a fővárosi élet forgataga s nem nagy örökséget hagytak a kisebbségi helyzetbe jutó továbbra is főleg östermelő vidékre.

E vidék történelem-fejlődése is szegényes változatok nyomát mutatja. A Dózsa-féle és a negyvennyolcas jobbágyküzdelmek s a szintén negyvennyolcas nemzetiségi egészségesedésen, a világhábrú utáni impérium változáson kívül, alig van vidékünknek lényegesebb történelemfejezete az utolsó ötszáz évben.

A tudományok európai színvonalú ismerésébe nem kapcsolt háborúelőtti kispolgárságunk és középosztályunk; a háború előtt fejletlen, félig-zsellér proletárságunk, kik között ritka volt a világotjárt ember, nem szükségeltettek magasabb kultúr szempontokat és irodalmat. Vidékünk háborúelőtti kultúrtermése s lokális irodalma kevés híján a semmivel egyenlő.

Ezen tényekkel magyarázható, hogy a jelenlegi aránylag fejlett irodalmi viszonyok közepette is íróink jórésze idegenbe menekül témaért. Általában pesti vagy egyéb kultúrközpontbeli főiskolai életükből, vagy utazásaik, külföldi kalandjaik, hadifogságuk élményei-

ből, a szerelem időtlen variációiból merítenek anyagot; s kevesen foglalkoznak szűkebb itthoni világunk régibb vagy újabb általános érdekű problémáival.

A történelmi vonatkozások szegényes felderítése lehetett oka annak, hogy a szubotici „Napló” néhányév előtti történelmi regénypályázatán nyertes Arányi, hogy a szerb-magyar közeledés szolgálatába állíthassa regényét, kénytelen a pestkörnyéki Szent-Endre községig menni témáért, míg Karlóczai, a másodnyertes, fantáziából próbál történelmi regényt komponálni.

Anyanyelvünk tudományos ápolására, fejlesztésére nincsen megfelelő magasabb feladatú szervünk. Magános olvasás útján, mint egyetlen lehetséges módon, kénytelen képezni magát az ifjúság. Fenáll az a sajnálatos eset, hogy nem is juthat minden önképződni óhajtó ifjú könyvhöz. S egyáltalán a pénztelenség és a szaktudományok könyveinek hiánya folytán, még íróink és kultúrális vezetőink is nagynehezen képezhetik magukat. Vannak íróink, kik több könyvre valót írtak össze, mint amennyit elolvastak.

Az ifjak művészeti egyesülete megalakításának gondolatát épen e lap hasábjain vetették fel. Nem tudom a megvalósításhoz hozzá láttak-e már?

A legmodernebb politikai földrajz ismeretlen előttünk s ennek alapján községeink, falvaink ismertetése elvégzetlen. Gazdasági állapotuk, társadalmi színvonaluk, nemzeti s sajtóságaik, ipari fejlődésük ismertetése kell, esetleg az író személyi benyomásaival tarkítva. Így szűkebb körű teheti a falvakról, községekről készített képet. Persze nem anekdotázó modorban, ezt már részben elvégezték az előttünk-járók és nincs is szükségünk ilyen készített tájismertetésekre.

Az anekdotázásból elég volt és a túlhajtott szépirodalmi fércmunkák szőzaporából. Okos, egészséges tanulmányok kellenek.

A modern tudományok majdnem fantasztikus harca folyik az atomokkal, nem élösködhetünk falusi adomákon!

Valahogyan meg kellene szervezni az olvasást, egyes vidék csoportok képzését, hogy ne legyenek koruktól elmaradt fiatalok.

Széles függetlenségre van szükségünk szellemi területeken. Elég volt az öregek tanácstalan gyámkodásából. De hogy a vezetés miénk lehessen, biztosítani kell tudásfőlényünket, a tudományok mai állásának megismerésével és gyakorlati eredményeinek felhasználásával.

Valamennyi utódállamokbeli magyar ifjúság állapotának ismertetése is elkelne. Eredményeiket és botlásaikat figyelembe véve okulásul felhasználni. Ezekkel szellemi termékeinket kölcsönösen kicserélni.

Természettudományilag is elég képzetlenek vagyunk. Még a természettudományok régebben elért eredményei is ismeretlen ifjúságunk széles rétegei előtt. Azok új dialektikus eredményeinek összegezéséről nem is beszélve. Statisztikát szakszerű tudományossággal talán senki sem készít kisebbségünket érdeklő feldolgozásban.

Matematikus nagytehetségeink lehetnek, de nem mutatkoznak gyakorlati téren, így elméleti erejükről senki sem vehet tudomást és társadalmi hasznosításuk sem sikerülhet.

A tudományok dialektikus szintézisbe jutnak egymással. Minden újabb kutatás közelebb hozza az eddig mereven külön-külön, zárt egységként kezelt tudományokat, részjellegüket és az egy nagyszintézisbe való tartozásukat mindinkább kidomborítva. A relativizmus épen úgy, mint a lélektani iskolák még egymással hadakozó, végeredményben egymást kiegészítő munkálkodásaival; a társadalomtudomány, az embertan stb. fejlődésének következtében mindjobban elvész tudományos képviselőik állásfoglalásából az idegenkedés. S az újabb tudósgenerációk, kiknek munkássága századunkba esik, körülbelül azonos alapfelfogást képviselnek, legfeljebb egyes részletek jelentőségének mértékelésével térnek el egymástól. Ez a részletekben való gazdagodást jelenti, az alapfelfogás csontvázán testrekerekítve a tapasztalás világát. Kivételt képeznek egyes szerencsétlen tudósok, akik nem a szabad kutatás, de az álmitoszok és fajbabonák vagy egyéb szabad véleményt lehetetlenné tevő tekintélytudomány képviselői. Ezek minden igyekezete sem képes a mindenképpen nagy tudomány-eredmények egybeilleszkedésének ártani. A tekintélytudományokat szégyenpirba vonja minden nap a kutatás egy-egy új beigazolt eredménye.

A tudományos kérdések valóságos hálózatát kellene cikkekben, cikkek sorozatában tárgyalnunk. Mert csak akkor lehet tiszteletreméltó valamely meggyőződés, ha tudományosan tisztázott világ-szemlélet eredménye.

Fehér Vince

**Ne feledje
megújítani előfizetését!**